

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to

E-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.

Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

EGZAMIN MATURALNY Z FILOZOFII

POZIOM ROZSZERZONY

DATA: **7 maja 2021 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS PRACY: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1–17).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

EFIP-R0-**100**-2105

Na podstawie tekstów i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Tekst do zadań 1.–7.

Dawid Hume

Traktat o naturze ludzkiej

Wobec tego, że każda idea wywodzi się z jakiejś uprzedniej impresji, to jeśli mamy jakąś ideę substancji naszych umysłów, to musimy również mieć jakąś impresję tej substancji, co bardzo trudno pojąć, jeśli w ogóle pojąć można. Jakże bowiem może impresja reprezentować substancję inaczej niż przez to, że jest do niej podobna? I jakże może impresja być podobna do substancji, skoro zgodnie z tą koncepcją filozoficzną nie jest ona substancją i nie posiada żadnej z własności swoistych i charakterystycznych substancji?

Lecz porzucimy pytanie, *co może być, a co być nie może*, dla pytania, co jest rzeczywiście. Otóż chciałbym, iżby ci filozofowie, którzy mniemają, że posiadamy ideę substancji naszych umysłów, iżby ci filozofowie wskazali impresję, która wytwarza tę ideę, i żeby powiedzieli wyraźnie, w jaki sposób impresja ta działa i od jakiego przedmiotu się wywodzi. Czy jest to impresja zmysłowa czy refleksyjna? Czy jest przyjemna, przykra, czy też obojętna? Czy towarzyszy nam w każdej chwili, czy też powraca tylko w pewnych odstępach czasu? Jeśli powraca w odstępach czasu, to kiedy powraca głównie i jakie przyczyny ją wywołują.

Gdyby, zamiast odpowiadać na te pytania, ktoś chciał wymknąć się przed tą trudnością, mówiąc, że definicja substancji jest taka, iż jest *to coś, co może istnieć samo przez się*, i że ta definicja winna nas zadowalać, to wówczas trzeba by powiedzieć, wtrąciłbym, iż ta definicja odpowiada wszelkiej rzeczy, jaką sobie tylko można pomyśleć, i że nigdy nie posłuży ona do tego, iżby odróżnić substancję od *accidensu*, a duszę od jej percepcji. Tak oto bowiem rozumię. Cokolwiek jest pomyślane jasno, to może istnieć; i cokolwiek jasno jest pomyślane w jakiś określony sposób, może istnieć właśnie w ten sposób. [...] Dalej, każda rzecz, która jest różna od innej, da się od innej odróżnić, a każda rzecz, która da się od innej odróżnić, da się też oddzielić w wyobraźni. To jest druga zasada. Oto moja konkluzja z obu tych zasad: skoro wszystkie nasze percepcje są różne od siebie i od wszelkich innych rzeczy we wszechświecie, to są one również odróżnialne; skoro dadzą się oddzielić, można je rozważać jako istniejące z osobna i można przyjąć, iż mogą one istnieć z osobna i nie potrzebują żadnej innej rzeczy, która by była oparciem dla ich istnienia. A zatem są substancjami, o ile powyższa definicja wyjaśnia, co to jest substancja.

Tak więc, ani rozważając pierwsze źródło idei, ani definiując substancję, nie jesteśmy zdolni dojść do zadowalającego pojęcia substancji [...].

Dawid Hume, *Traktat o naturze ludzkiej*, Warszawa 2005.

Zadanie 1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A, B albo C i jej dopełnienie 1, 2 albo 3.

Dawid Hume jest przedstawicielem

A.	empiryzmu,	stanowiska przyjmowanego również przez	1.	Arystotelesa i Sekstusa Empiryka.
B.	racjonalizmu,		2.	George'a Berkeleya i Georga Wilhelma Hegla.
C.	aprioryzmu,		3.	Arystotelesa i Johna Locke'a.

Zadanie 2. (0–1)

Sformułuj główne twierdzenie na temat substancji, przeciwko któremu argumentuje Dawid Hume w przytoczonym fragmencie tekstu.

.....

.....

Zadanie 3. (0–2)

Uzupełnij drugą przesłankę w podanym poniżej argumencie. Następnie rozstrzygnij, czy Dawid Hume akceptuje wniosek tego argumentu. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Przesłanka 1.: Jeżeli coś istnieje samodzielnie, to jest substancją.

Przesłanka 2.:

.....

Wniosek: Percepcje (impresje) są substancjami.

Rozstrzygnięcie i uzasadnienie:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.	3.
	Maks. liczba pkt	1	1	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 4. (0–2)

Na podstawie przytoczonego fragmentu tekstu i wiedzy własnej przedstaw stanowisko Dawida Hume’a w kwestii natury umysłu (idei jaźni) i wyjaśnij, czym różni się ono od stanowiska René Descartes’a w tej kwestii.

Stanowisko Dawida Hume’a:

.....

Różnica w stosunku do stanowiska René Descartes’a:

.....

Zadanie 5. (0–1)

Wskaż dowolną sceptyczną konsekwencję epistemologii Davida Hume’a w ontologii, nie dotyczącą wprost natury substancji.

.....

Zadanie 6. (0–2)

Podaj tezę sceptycyzmu metodycznego i na podstawie wiedzy własnej rozstrzygnij, czy tę tezę podziela Dawid Hume. Swoje stanowisko uzasadnij.

Teza:

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–2)

Podaj formalnie poprawne rozumowanie dedukcyjne, złożone z dwóch przesłanek i wniosku, za tezą „Dawid Hume jest śmiertelny”. Wyjaśnij różnicę między rozumowaniem dedukcyjnym a niededukcyjnym.

Rozumowanie:

Przesłanka 1.:

Przesłanka 2.:

Wniosek: Dawid Hume jest śmiertelny.

Różnica między rozumowaniem dedukcyjnym a niededukcyjnym:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	4.	5.	6.	7.
	Maks. liczba pkt	2	1	2	2
	Uzyskana liczba pkt				

Tekst do zadań 8.–11.

św. Tomasz z Akwinu
Traktat o Bogu

Widzimy [...], że niektóre byty pozbawione poznania, mianowicie ciała naturalne, działają ze względu na cel. Widać to z tego, że [...] bardzo często działają w taki sam sposób, by osiągnąć to, co najlepsze. Stąd jest jasne, że osiągają cel nie z przypadku, ale z zamierzenia. Te byty nieposiadające poznania nie zmierzają do celu inaczej jak tylko kierowane przez kogoś poznającego i rozumującego, jak strzała przez łucznika. Istnieje zatem coś poznającego umysłowo, co prowadzi wszystkie rzeczy naturalne do celu, i to nazywamy Bogiem.

św. Tomasz z Akwinu, *Traktat o Bogu*, Kraków 1999.

Zadanie 8. (0–1)

Na podstawie fragmentu tekstu św. Tomasza z Akwinu oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeżeli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeżeli jest fałszywe.

1.	Wszystkie byty pozbawione poznania działają celowo.	P	F
2.	Ciała naturalne nigdy nie działają w sposób przypadkowy, lecz zawsze dążą do tego, co dla nich najlepsze.	P	F
3.	Relacja między Bogiem a ciałami naturalnymi przypomina relację między łucznikiem a strzałami.	P	F

Zadanie 9. (0–1)

W powyższym fragmencie tekstu św. Tomasz z Akwinu przedstawia jedną z tzw. pięciu dróg, nazywaną drogą z celowości. Pięć dróg to seria argumentów na rzecz określonego stanowiska w sporze o istnienie Boga. Podaj nazwę tego stanowiska i jego tezę.

Nazwa stanowiska:

Teza:

.....

Zadanie 10. (0–2)

Przedstaw dowolną z pięciu dróg, inną niż droga z celowości. Określ punkt wyjścia wybranej drogi, jej zasadniczą treść oraz punkt dojścia (wniosek).

Punkt wyjścia:

Treść:

.....

.....

Punkt dojścia (wniosek):

.....

Zadanie 11. (0–1)

W przytoczonym tekście św. Tomasz z Akwinu określa Boga jako: *coś poznającego umysłowo, co prowadzi wszystkie rzeczy naturalne do celu*. Przytocz określenie Boga podane przez Anzelmą z Canterbury w jego dowodzie ontologicznym.

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	8.	9.	10.	11.
	Maks. liczba pkt	1	1	2	1
	Uzyskana liczba pkt				

Tekst do zadań 12.–16.

Karl Raimund Popper

Spółeczeństwo otwarte i jego wrogowie

Co to jest prawda? [...] pytanie Piłata można skwitować w prosty i zrozumiały sposób [...] jak następuje: twierdzenie, zdanie, przekonanie jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, gdy pozostaje w zgodzie z faktami.

Co jednak rozumiemy, mówiąc, że zdanie pozostaje w zgodzie z faktami? [...]

Rozważmy następujący tekst:

Zdanie: „*Smith wszedł do lombardu krótko po 10.15*” odpowiada faktom wtedy i tylko wtedy, jeżeli Smith wszedł do lombardu krótko po 10.15.

Pierwsze, co nas w tym zdaniu uderza, to właśnie jego trywialność. Ale nie przejmujemy się nią. Spójrzmy na tekst raz jeszcze, dokładniej, a przekonamy się, że (1) mówiono o zdaniu i (2) o pewnych faktach oraz że (3) ustala bardzo oczywiste warunki, które powinny być spełnione, jeśli chcemy powiedzieć, że zdanie, o którym mowa, koresponduje z faktami, o których mówi. [...]

Trzeba zdawać sobie sprawę, że czym innym jest wiedza o tym, co to jest prawda lub pod jakimi warunkami dane zdanie można nazwać prawdziwym, a czym innym znajomość środków decyzji – tzn. kryteriów decyzji – czy dane zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe.

Karl Raimund Popper, *Spółeczeństwo otwarte i jego wrogowie*, Warszawa 1993.

Zadanie 12. (0–1)

W przytoczonym fragmencie tekstu Karla Raimunda Poppera pojawia się określenie prawdy jako zgodności zdania z faktami. Podaj nazwę tej koncepcji prawdy i wybierz dwóch jej reprezentantów spośród wymienionych poniżej.

Protagoras z Abdery Arystoteles św. Tomasz z Akwinu

Friedrich Nietzsche William James

Nazwa koncepcji:

Reprezentanci:

Zadanie 13. (0–2)

W przytoczonym fragmencie tekstu Karl Raimund Popper, korzystając z metody Alfreda Tarskiego, wyjaśnia koncepcję prawdy przez podanie przykładu zdania – *Smith wszedł do lombardu krótko po 10.15* – oraz warunku jego prawdziwości.

Na tej samej zasadzie wyjaśnij, kiedy zdanie: *31 grudnia 2018 roku padał w Zakopanem śnieg*, jest prawdziwe (odpowiada faktom). Następnie, posługując się zmienną zdaniową *p*, wyjaśnij analogicznie, pod jakim warunkiem dane zdanie jest prawdziwe.

Zdanie: *31 grudnia 2018 roku padał w Zakopanem śnieg* jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, jeżeli

.....

Zdanie *p* jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, jeżeli

.....

Zadanie 14. (0–1)

Podaj nazwę jednej z konkurencyjnych koncepcji prawdy, w stosunku do koncepcji broniącej przez Karla Raimunda Poppera. Następnie wyjaśnij, czym jest prawda zgodnie z tą koncepcją.

Nazwa koncepcji konkurencyjnej:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	12.	13.	14.
	Maks. liczba pkt	1	2	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 15. (0–3)

W przytoczonym tekście Karl Raimund Popper odróżnia określenie prawdy od jej kryterium. Wyjaśnij, na czym polega to rozróżnienie, a następnie nazwij i objaśnij jedno z kryteriów prawdy. W objaśnieniu użyj przykładu.

Wyjaśnienie rozróżnienia:

Nazwa kryterium:

.....

Objaśnienie wraz z przykładem:

.....

.....

.....

Zadanie 16. (0–2)

Wyjaśnij, na czym według Karla Raimunda Poppera polega różnica między społeczeństwem „otwartym” a społeczeństwem „zamkniętym”, a następnie spośród wymienionych poniżej filozofów wybierz dwóch, których Popper uważał za wrogów społeczeństwa „otwartego”.

Platon

Arystoteles

John Stuart Mill

Georg Wilhelm Hegel

Różnica:

.....

.....

.....

Filozofowie:

Zadanie 17. (0–25)

Napisz wypracowanie na jeden z poniższych tematów.

Temat 1. *We wszystkich naszych spotkaniach, obcowaniach, pseudozbliżeniach, obracamy się w sferze czystej konwencji. Tam, gdzie zaczyna się prawda życia, nikt już z nikim się nie spotyka.*

Henryk Elzenberg

Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do wybranych koncepcji współczesnych filozofów.

Temat 2. *Nie można wejść dwa razy do tej samej rzeki.*

Heraklit z Efezu

Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko w sporze o tożsamość i zmienność bytu, odwołując się do znanych Ci poglądów ontologicznych.

WYPRAWOWANIE

na temat nr

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	15.	16.	17.
	Maks. liczba pkt	3	2	25
	Uzyskana liczba pkt			

BRUDNOPIS
(nie podlega ocenie)

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

